

УДК 341-057.4 : [З+6/8] : 005.336

**СИСТЕМНІСТЬ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ-МІЖНАРОДНИКІВ У РІЗНИХ СФЕРАХ
ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАГАЛЬНА ВИМОГА СУЧАСНОСТІ**

Васьків Микола Степанович
доктор філологічних наук, професор,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-3909-1213
myvaskiv@ukr.net

Надіслано:
10.03.2019
Рецензовано:
21.03.2019
Прийнято:
18.04.2019

У статті йдеться про формування системи підготовки фахівців-міжнародників у сферах дипломатії, економіки, політики, етнології, лінгвістики, культури, літературознавства, мистецтвознавства тощо як невід'ємного атрибуту повноцінної держави, коли не обмежуються пріоритетними і перспективними напрямками, а охоплюють усі максимально можливі напрями діяльності. Наголошується на важливості культурної дипломатії для досягнення економічних і політичних пріоритетів. Розглядається історія формування такої системи в Європі, Російській імперії, СРСР, в Україні доби УНР і радянського періоду. Окремо йдеться про елементи цілісної та цілеспрямованої діяльності в цьому напрямі в Україні зі здобуттям державності. Зазначаються прогалини в формуванні відповідної системи освітньої й наукової підготовки фахівців, їх причини. Пропонуються шляхи подолання чинних недоліків зусиллями державних органів влади й навчально-наукових інституцій, враховуючи прагнення України стати суб'єктом світової політики.

Ключові слова: системність; організація; фахівці-міжнародники; культурна дипломатія; освіта; наука.

Vaskiv Mykola, Doctor of Philology, Professor, Borys Hrinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

System of preparation of international professionals in various scope of activity as the general requirement of modernization

The article deals with the formation of a system of training international specialists in the spheres of diplomacy, economics, politics, ethnology, linguistics, culture, literary studies, art studies, etc. as an integral attribute of a full-fledged state, which are not limited to priority and promising areas, and cover all the most possible directions of activities. It emphasizes the importance of cultural diplomacy for

achieving economic and political priorities. The history of the formation of such a system in Europe, the Russian Empire, the USSR, Ukraine in the era of the UPR and the Soviet period is considered. Separately we are talking about the elements of a holistic and purposeful activity in this direction in Ukraine with the achievement of statehood. There are gaps in the formation of the appropriate system of educational and scientific training of specialists, their causes. The ways of overcoming current deficiencies are proposed by the efforts of state authorities and educational institutions, taking into account Ukraine's aspirations to become a subject of world politics.

Key words: systemic; organization; international specialists; cultural diplomacy; education; science.

Васьків Николай Степанович, доктор филологических наук, профессор, Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев, Украина

Системность подготовки специалистов-международников в разных сферах деятельности как настоятельное требование современности

В статье речь идет о формировании системы подготовки специалистов-международников в сферах дипломатии, экономики, политики, этнологии, лингвистики, культуры, литературоведения, искусствоведения и т. д. как неотъемлемого атрибута полноценного государства, когда не ограничиваются приоритетными и перспективными направлениями, а охватывают все максимально возможные направления деятельности. Акцентируется внимание на важности культурной дипломатии для достижения экономических и политических приоритетов. Рассматривается история формирования такой системы в Европе, Российской империи, СССР, в Украине времен УНР и советского периода. Отдельно идет речь об элементах целостной и целеустремленной деятельности в этом направлении в Украине с обретением государственности. Указывается на пробелы в формировании соответственной системы образовательной и научной подготовки специалистов, их причины. Предлагаются пути преодоления существующих недостатков усилиями государственных органов власти и учебно-научных институций, учитывая стремление Украины стать субъектом мировой политики.

Ключевые слова: системность; организация; специалисты-международники; культурная дипломатия; образование; наука.

Вступ

У 1887 р. відомий кримськотатарський діяч і письменник Ісмаїл Гаспринський у «Французьких листах» відтворював власні враження і роздуми від перебування у країнах Європи. Оповідь велася від імені Молли Аббаса,

мешканця Ташкента, тобто тюрка і підданого Російської імперії (Gasprinskii, 2003). Серед усього іншого надзвичайне враження на мандрівника справило відвідання Віденського університету, який він називає «великим медресе», де студенти «учатся по-арабски, по-персидски, по-турецки и другим восточным языкам и наукам. Тут я познакомился с несколькими профессорами. Их знания в восточных науках и языках были столь основательны, что я не сомневался в их долгом обучении в Стамбуле или в Бухаре. Но узнав, что они все свои познания приобрели здесь, в училище, где преподают, я воистину был удивлен! Когда мне показали училищную библиотеку, в коей одних мусульманских было 1700, я думал, книги со всего мира собраны сюда. Между мусульманскими книгами были и такие, которых у нас, на Востоке, нигде нет, хотя имена знаменитых авторов еще сохраняются» (Gasprinskii, 2003, Letter no.11). На запитання Молли Аббаса, для чого це австрійцям, ті відповідають, що заради знання. Щоправда, коли повідомляють про найвизначнішого свого професора Армінія (Германа) Вамбері, угорця, мешканця Будапешта, про його таємну поїздку в Туркестан, то натякають, що це була не лише пізнавальна мандрівка, а й із політичним підґрунтям. Таке системне ставлення до вивчення ін. мов і культур, зокрема і східних, Молла Аббас зустрічає пізніше також у Парижі.

Про що це свідчить? Про те, що вже в XIX ст. у великих європейських державах, імперіях і неімперіях, сформувалася потужна і розгалужена програма-система міжнародної діяльності у всіх напрямках. Аж до того, наприклад, що функції османських послів у європейських столицях виконували не турки, а самі ж європейці. Зрозуміло, що були пріоритетні напрями діяльності, передусім стосунки з сусідами і потужними близькими і далекими державами. Але не оминалися і ті країни, нації й народності, які не відігравали провідних ролей на світовій «шахівниці». Йдеться не лише про дипломатичні служби, найважливішими завданнями яких завжди були економічні й політичні вигоди власної держави. Не менш важливою була підготовка кадрів, які добре володіли мовою, знали на менталітеті й культурі ін. народів, при чому якомога більшої кількості народів, взаємодія з якими, найближчим часом чи у віддаленій перспективі, може принести хоч трохи економічної, політичної, моральної, культурної тощо користі.

Певною мірою в ногу намагалася йти і Російська імперія. У 1855 р. в (Імператорському) Санкт-Петербурзькому університеті був заснований факультет східних мов. Причиною цього стали насамперед завоювання народів Кавказу, Закавказзя і Центральної Азії, а також імперіалістичні плани щодо подальшої експансії до Босфору, Перської затоки й Індійського океану. Російська держава, так само як і європейські, розбудовувала систему культурно-дипломатичного «освоєння» світу, великих і малих націй. Саме на цей період припадає розквіт російського сходознавства: І. Березін, В. Бартольд,

В. Васильєв, В. Жуковський, М. Марр, О. Самойлович... І частково тоді розпочалося становлення українського системного сходознавства в особі Агатангела Кримського (хоча «несистемне» сходознавство було пов'язане з іменами М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, цілої низки філологів та істориків). Різниця полягала в тому, що здобутки російського сходознавства, а заодно й українського ставали підґрунтям для дипломатії та імперських зазіхань Російської імперії, для українців такого логічного продовження в умовах бездержавності, зрозуміло, бути не могло.

Радянська імперія в цьому сенсі продовжила діяльність імперії Російської. До речі, Ленінградський університет так само традиційно продовжував вести перед у розвитку сходознавства, підготовці кадрів не лише для дипломатичних місій, мовно-культурних досліджень, а і для спецслужб і військових, готуючи різноманітних «радників», «консультантів», «помічників» тощо. В останні роки існування СРСР підготовка «міжнародних» кадрів набула майже тотального характеру, коли для кожної, навіть найменшої, країни готувалося хоч би два-три фахівці – знавці мови, культури, політичного устрою, міжетнічних взаємин. Видається, що така діяльність (можливо, у трохи менших масштабах) продовжується в сучасній Російській Федерації. А так само у США, Китаї, Японії, Канаді, Австралії, більшості європейських країн, багатьох країнах Азії, Африки, Латинської Америки.

Формулювання цілей статі

Мета статті полягає у висвітленні окремих кроків української держави протягом ХХ–ХХІ ст. у формуванні належних наукових, лінгвістичних, культурологічних кадрів для провадження цілеспрямованої міжнародної діяльності на належній базі «культурної дипломатії» та у нагальній потребі налагодження системного процесу підготовки таких кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Оскільки у статті буду спиратися в основному на матеріал, пов'язаний зі становленням і розвитком українського сходознавства, насамперед, тюркології, то до аналізу залучаються відповідні наукові праці останніх років (Kochubei, 2011; Matvieieva, 2011; Tsyhankova, 2007) або ж видання класичних праць української тюркології (Krumskiy, 2010), в яких висвітлюються здобутки української науки у становленні тюркології та сходознавства загалом як належної бази для провадження культурної дипломатії та, на її основі, налагодження політично-економічної міжнародної співпраці як із країнами Сходу, так і з усіма потенційно можливими країнами світу.

Виклад основного матеріалу

Перші кроки в цьому напрямі Україна почала робити з моменту створення власної держави – УНР, Гетьманату (можна би згадати цікавий період козаччини, Хмельниччини, Гетьманщини, але це вже далека історія).

Васьків Микола Степанович

Системність підготовки фахівців-міжнародників у різних сферах діяльності як нагальна вимога сучасності

До цього спонукало хоч би й відкриття власних дипломатичних місій, зокрема у 1918 р. й у Османській імперії, яка однією з перших визнала Українську державу. Державний період для України швидко завершився, але державницькі прагнення, спроби провадження власної міжнародної діяльності у різних галузях мали стійке продовження до поч. 1930-х рр. Вивчення мов і культур, у т. ч. й «екзотичних» східних, почала активно провадити Українська академія наук (УАН, ВУАН), залучаючи до свого складу й іноземних науковців. Значним поступом у розгалуженні, системності міжнародних досліджень і зв'язків стало створення у 1926 р. Всеукраїнської наукової асоціації сходознавців (ВУНАС). Крім традиційних для більшості держав у різні часи іраністики, японістики, арабістики, додалися також тюркологічна, семітологічна комісія та комісія українсько-турецьких відносин (Tsyhankova, 2007). ВУНАС організувала наукові експедиції у східні регіони СРСР. Налагодився особливо міцний і постійний зв'язок і обмін групами науковців, митців, представників влади між УСРР і Туреччиною. Були організовані мовні курси, згодом на їх основі – Технікум сходознавства у 1930 р. (у Москві жодним чином не погоджувалися на статус вишу для цього закладу), його студенти їздили на активну практику в радянські республіки Центральної Азії. У 1927 р. почав друкуватися журнал «Східний світ», перейменований у 1930 р. на «Червоний Схід». У Києві був заснований Будинок народів Сходу. Варто відзначити ентузіазм і наполегливість в освоєнні східних мов, культур, бажанні налагодити тісну співпрацю з зарубіжними країнами і дослідниками (Kochubei, 2011, p. 8–20).

Саме в цей період характеру систематизованих праць – указівників для майбутніх досліджень, із ґрунтовною джерельною базою – набувають сходознавчі дослідження Агатангела Юхимовича Кримського: «Тюрки, їх мови та літератури» (Krymskyi, 2010, p. 89–204), «Тюрки. Тюркские литературы» (Krymskyi, 2010, p. 205–268), «Сторінки з історії Крима та кримських татар» (Krymskyi, 2011, p. 269–291), «Література кримських татар» (Krymskyi, 2010, p. 295–334), «Історія Туреччини та її письменства. Письменство XIV–XV вв.» (Krymskyi, 2010, p. 7–88) та ін. Цілеспрямовану організовану науково-дослідницьку діяльність у галузях сходознавчих економіки, політики, географії, лінгвістики, літературознавства, культурології провадили О. Акчокракли (Matvieieva, 2011, p. 28–30), В. Бузескул (Matvieieva, 2011, p. 54), Л. Величко (Matvieieva, 2011, p. 59–60), О. Гладстерн (Matvieieva, 2011, p. 68), Т. Грунін (Matvieieva, 2011, p. 76–77), В. Зуммер (Matvieieva, 2011, p. 99–100), А. Ковалівський (Matvieieva, 2011, p. 115–117), П. Піттер (Matvieieva, 2011, p. 193–194) та багато ін.

Із 1932 р. всі сходознавчі установи в УРСР були ліквідовані, абсолютна більшість дослідників – репресовані. Усе замикалося на російській науці й на російських (у найкращому разі – російськомовних) дослідженнях. Якщо

переклади з провідних європейських мов найчастіше провадилися безпосередньо українською мовою, то з мов східних – майже повністю за посередництва російської мови, тобто прозові твори ретранслювалися з російськомовних перекладів, а віршовані – з російськомовного підрядника. Утворення у 1944 р. Народного комісаріату зовнішніх справ УРСР мало формально-декоративний характер – комісаріат виник для отримання місця в ООН, тому вся подальша діяльність і була лише імітацією роботи в ООН та дотичних до неї міжнародних інституцій (Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy). Показовий приклад: щоби здобути належний рівень знань і навичок в іноземних мовах, майбутній письменник Юрій Покальчук змушений був із України перебиратися в Ленінград і там вступати на вже згадуваний факультет східних мов. Лише як загальносоюзний дослідник (і, мабуть, агент) він зумів побувати в арабськомовних країнах та у країнах Латинської Америки. Випускникам українських вишів і мешканцям УРСР максимум світила можливість попрацювати в Монголії та у 1980-ті рр. – в Афганістані, не для удосконалення знань місцевих мов, а для насадження російської мови без знання мов корінного населення. Вершина мрій – праця у країнах т. зв. соціалістичного табору.

Але майже не було суттєвих обмежень для контактів із народами СРСР, вивчення їх мов і культур, взаємообміну з різноманітними тижнями й декадами мов і культур одних республік в інших тощо. В українських вишах, багатих на висококваліфіковані кадри, на різноманітних спеціальностях навчалися цілі групи із Закавказзя й, особливо, республік Центральної Азії. Окремо дбали про підготовку фахівців, які високоякісно володіли мовами народів СРСР, глибоко знали літературу, культуру, історію цих етносів (зрозуміло, з ідеологічними купюрами). На відміну від московських і ленінградських, українські виші не могли собі дозволити відкриття окремих спеціальностей із вивчення цих етнічних мов. Проте існував міжреспубліканський взаємообмін студентами, контрольований, регульований і фінансований республіканським керівництвом.

Так, у 1970-ті рр. на 3–5 курсах студент філологічного факультету (відділення української мови і літератури) Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка Петро Гордійчук в порядку обміну між столичними республіканськими вишами вивчав киргизьку мову і літературу в Киргизькому державному університеті. А П. Гордійчук (довгий час – голова Вінницької обласної організації НСПУ) потім системно працював над перекладами прозових творів безпосередньо з киргизької мови – українською. Так само за обміном здобував освіту і знання азербайджанської мови в Баку Микола Мірошніченко – відомий український перекладач поезії не лише з азербайджанської, а й з багатьох ін. тюркських мов, знову ж таки – не з

підрядника, а з оригіналу. Чи не найпоказовіший приклад – Валерій Марченко, відомий правозахисник-дисидент, який був доведений до смерті в радянській в'язниці. Паралельно з навчанням на філфаці вже згаданого КДУ він вивчав тюркські мови у Бакинському держуніверситеті, не лише перекладав із азербайджанської драматичні та прозові твори, а й провадив ґрунтовні дослідження азербайджанської літератури й культури.

Своєю чергою, в 1964–65 рр. у Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР стажувався випускник Бакинського держуніверситету Аббас Абдулла, який згодом зробив неоціненний внесок у дослідження і популяризацію українсько-азербайджанських культурних зв'язків, переклав чимало творів української поезії рідною для нього азербайджанською мовою. І таких прикладів можна навести чимало. Головне, що цей обмін організовувався й заохочувався державою, найважливіше – фінансово, бо передбачав надання відповідних місць для навчання і стажування (і те, й те в радянські часи було «безкоштовним», але насправді вимагало відповідного фінансового забезпечення).

В останні роки радянської влади в Україні всіляко заохочувалося і перекладацтво. Існували певні ідеологічні обмеження на теми, імена, твори, навіть цілі літератури, але загалом перекладали дуже багато. Переважно за посередництвом російської мови, але також і безпосередньо з мови оригіналу. Переклади з літератур, які репрезентували позарадянський та позасоціалістичний світ, робилися спорадично, без певного планування. Натомість із літератур соціалістичних країн та радянських республік цей процес був чітко розпланованим і популяризованим. Із літератур союзних республік перекладали більше, ніж із літератур автономних республік, незалежно від художнього рівня творів, але перекладали багато і з тих, і з тих літератур. Історичні зв'язки, тісні міжособистісні взаємини призводили до значної кількості (суттєво більше, ніж із інших республік) перекладних творів із літератур азербайджанської союзної чи башкирської автономної республік. Велика кількість перекладів із киргизької пояснюється, передусім, значною популярністю Чингіза Айтматова і кількістю видань саме його творів. Існували цілі відповідні видавничі серії й «бібліотеки»: «Братерство», «Єднання», «Джерела дружби», «Скарбниця братніх літератур» тощо. Різноманітним був і асортимент перекладних творів: проза і поезія окремих авторів, антології лірики, оповідань і повістей, драматургія, окремі видання «товстих» романів... Це було хорошим підґрунтям для культурного, політичного, економічного зближення між народами.

В умовах формування незалежної держави постало питання не лише про становлення і розвиток української міжнародної політики, дипломатичної служби, налагодження чи відновлення старих економічно-політичних дво-

і багатосторонніх зв'язків, а і про створення системи підготовки кадрів, які б поставляли належного рівня інформацію про іноземні держави й етноси, надавали відповідний мовний супровід для міжнародної діяльності. Здавалося, Українська держава зробила вагомі кроки в цьому напрямі. Значно потужніше запрацював Інститут міжнародних відносин у складі Київського національного університету імені Тараса Шевченка, була створена у 1995 р. Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ (зараз має ім'я Геннадія Удовенка), широкий спектр іноземних мов почали викладати в різних столичних і периферійних вишах. Відповідним чином запрацювали й вищі навчальні заклади, які готують фахівців для армії, ГУР, СБУ.

Щоправда, не все так гладко виглядає, як на папері. ВНЗ, які готують майбутніх дипломатів, готують дипломатів «узагалі», а не для конкретних країн чи регіонів. Виняток становлять країни Євросоюзу, США, Канада й Австралія. Декларована владою євроцентричність призвела до того, що вивчають майбутні послы, консули, аташе переважно лише європейські мови, з особливою увагою англійську, яку справедливо вважають мовою міжнародного, інтернаціонального спілкування. Те ж саме і на факультетах іноземних мов ін. вишів.

Не можна сказати, що не вивчаються азійські мови. Однак тут домінує фінансова кон'юнктура, індивідуальний прибуток кожного ВНЗ в умовах жорсткої конкуренції. Отже, набирають абітурієнтів на ті мовні спеціальності, на які гарантовано вступить (переважно на платній основі) не менше як повноцінна група (25–30 осіб), у найгіршому випадку – 8–10 студентів. Серед східних мов це ті, які репрезентують великі кількісно народи і потужні економіки, – китайська, японська, корейська, арабська. Не завжди – гінді, турецька й перська мови. Певний час КНУ імені Тараса Шевченка хоч раз на кілька років проводив набір для вивчення азербайджанської та ін. тюркських мов. Мови ж, які не користуються широкою популярністю і не можуть принести фінансовий зиск вишам, приречені на повне ігнорування з боку як ВНЗ, абітурієнтів, так і влади.

Значною мірою можна таку ситуацію виправдовувати тим, що Україна постійно перебуває то у стані економічної кризи, то відродження економіки, а зараз ще і стану війни, тобто постійно у стані браку бюджетних коштів для забезпечення навіть першочергових потреб держави й українських громадян. Виправданим є також широке вивчення європейських мов, китайської, японської тощо. Адже саме у відповідних країнах перебувають потенційні можливості для всебічної економічної та культурної співпраці, взаємної вигоди. Усе це так. Євросоюз зараз найбільший український торговельний партнер, співпраця з Китаєм передбачає багатомільярдні угоди і прибутки (у доларах, а не гривнях), йдеться так само про мільярди, коли кажемо про економічну

Васьків Микола Степанович

Системність підготовки фахівців-міжнародників у різних сферах діяльності як нагальна вимога сучасності

співпрацю з великими країнами Азії, Африки й Латинської Америки). Але чому ми повинні ігнорувати менші країни, економічне співробітництво з якими може дати «лише» сотні чи й десятки мільйонів доларів чи євро?

За наданою Посольством Киргизької Республіки в Україні інформацією, торгівельний обіг між країнами у 2017 р. склав усього 42 мільйони євро, за 9 місяців 2018 р. – 29 мільйонів євро. Зрозуміло, що обіг суттєво впав із початку російсько-українського воєнного протистояння і вступу Киргизстану до ЄвразЕС. Але ж можливості для суттєвого нарощування економічної та торговельної співпраці багатющі. Або ж як не згадати здивування консульського агента Посольства Монголії в Україні (за сумісництвом) пана Хорлоо Болдгояга, чому українські підприємці не купують безпосередньо гірничорудну продукції з Монголії та не продають туди продукти харчування, а роблять це через російських посередників, суттєво втрачаючи на прибутках?

Отже, повинна бути напрацьована державна система підготовки належних кадрів для співпраці з більшістю країн світу, насамперед пострадянського простору, прогнозування їх розвитку і розвитку взаємин із ними, для забезпечення мовно-культурного «супроводу» такої співпраці. Адже за кількістю населення, посольсько-консульських установ, а головне – економічним і політичним потенціалом Україна належить до провідних країн світу чи хоча би претендує на це. Отже, повинна перебирати ту напрацьовану століттями систему підготовки міжнародних кадрів у різних сферах діяльності країнами, які визначають обличчя сучасного світу. Тим більше що Україна час від часу заявляє претензії на те, що вона є суб'єктом, а не лише об'єктом світової політики й економіки.

Є в Україні, крім вищих навчальних закладів, ще й відповідна наукова установа – Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАНУ, що й повинен би, за задумом, акумулювати кадри, які є найкращими фахівцями стосовно тих чи тих країн, які належать чи не належать до провідних за межами Західного світу, тобто майже всіх. Й Інститут сходознавства може похвалитися окремими вагомими напрацюваннями, провідними фахівцями, які є його штатними працівниками чи сумісниками. Проте невисокі зарплати не спонукають до того, щоб більшість провідних науковців, дослідників, практиків-сходознавців прагнули стати співробітниками Інституту. Тим більше, що і штат наукової установи мізерний, один час навіть Кабміном ставилося питання про ліквідацію Інституту сходознавства, отже, їм не до жиру.

Висновки

Як наслідок, немає системної діяльності й підбору кадрів, натомість це швидше клуб за інтересами, в якому, попри те, є суттєві набутки в різних галузях, але розосереджені: монголознавці-історики, добрі знавці турецької мови, гебраїсти – дослідники релігійних текстів і рукописів, потужна група

арабістів-мовознавців і політологів і т. д. Але навіть і цей обмежений потенціал не використовується.

Правила «хорошого тону» вимагають від учасників міжнародних перемовин розпочати з культурно-історичних тісних взаємин між державами чи народами. Не варто вкотре наголошувати на тому, що культурна дипломатія майже завжди передує політично-економічній і багато в чому визначає її напрям і успішність. Що ж обрали спічрайтери екс-президента В. Ф. Януковича у 2012 р., щоб зазначити тісні культурні зв'язки українців і турків? «14 вересня 2012 року, виступаючи на спільній панелі з прем'єр-міністром Туреччини Реджепом Ердоганом в ході форуму «Ялтинська європейська стратегія», В. Ф. Янукович сказав, що «у стародавній Смирні-сучасному Ізмірі за однією із версій дослідників творив свою «Іліаду» і «Одіссею» Г'омер», зробивши наголос на першому складі у слові – «Г'омер». Також він повідомив, що «на теренах сучасної України побував і легендарний Геракл» (як відомо, Геракл є одним з давногрецьких героїв міфів, існування якого ніколи ніким не було підтверджено)» (Janukizmy). Опустимо «Г'омера», сконстатуємо лише той факт, що і Геракл, і Гомер не дуже єднають українців і турків, хіба що «Іліада» вказує на те, що події цього твору відбувалися на території сучасної Туреччини.

Це при тому, що існує безліч прикладів взаємовигідних контактів протягом останніх, значно ближчих до нас, століть. Чи не найяскравіший розквіт цих взаємин у різних царинах припадав на 1920–30-ті рр., і про це не могли не знати фахівці Інституту сходознавства. Очевидно, що ніхто навіть до них не звертався за належною історично-культурною довідкою. Добре, якщо заяви В. Януковича 2012 р. зіграли «на нуль», бо могли справити й негативне враження. Здається, що лише перед отриманням Томоса для ПЦУ зовнішньополітичне відомство й Адміністрація Президента нарешті активно залучили науковців-туркологів до двосторонніх перемовин і контактів (показовим є відкриття меморіальної дошки у Стамбулі на приміщенні, в якому почало діяти у 1918 р. диппредставництво УНР в Османській імперії), хоча системного характеру ця діяльність так і не набрала. І це все стосується взаємин із Туреччиною, які перебувають у тренді української закордонної політики, бізнесменів і широкого кола громадян. А що ж говорити про ті країни й етноси, які чомусь вважають у нас «неважливими», «невизначальними», «несуттєвими», «малозначимими»?

Розладналася і відпрацьована діяльність із перекладів і видання творів «малих» країн і народів, що пояснюється тим, що видавнича діяльність в Україні в останні два десятиліття майже повністю приватизована. Існують різноманітні державні програми стосовно видання книг, але вони майже жодним чином не стосуються перекладів і досліджень «малозначимих» народів

Васьків Микола Степанович

Системність підготовки фахівців-міжнародників у різних сферах діяльності як нагальна вимога сучасності

і їх культур. Так, майже припинилися переклади з киргизької, туркменської, узбецької, таджицької літератур. Деякі кращими є справи з казахської літературою і в останні роки – з азербайджанською, що можна пояснити одним: потужні економіки Казахстану й Азербайджану, значна кількість «нафтодоларів» сприяє фінансуванню і популяризації з боку цих країн своєї літератури в Україні.

Очевидно, що тут відповідну роль повинні зіграти важливу роль Міністерство культури України, Інститут книги, Міністерство закордонних справ, взявши на себе координацію перекладацької діяльності, підтримку і стимулювання тих видань, які дають можливість познайомитися з якомога більшою кількістю народів, їх культур і літератур, навіть якщо вони будуть призначені для обмеженого кола читачів чи фахівців, мати невеликі накладі. Ще більші завдання постають перед Міністерствами освіти і науки, закордонних справ, культури з розбудови і належної підтримки системи підготовки кадрів, які давали б можливість вести цілеспрямовану діяльність із налагодженням зв'язків у всіх можливих напрямках. Це стосується не лише і не стільки дипломатичних кадрів, а й також політичних, економічних експертів, мовознавців, культурологів, перекладачів, психологів та ін. Очолити ж цей процес повинні Адміністрація Президента України (Президент курує закордонну діяльність), Кабінет Міністрів, РНБО й НАН України.

References:

1. Gasprinskii, I. (2003). *Frantsuzskie pis'ma* [French letters], [online]. Available at: <https://anart.com/qrt/content/ismail-gasprinskiy-francuzskie-pisma> [Accessed 01 March 2019].
2. Ianukizmy. *Wikipedia*, [online]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Янукізми> [Accessed 02 March 2019].
3. Kochubei, Yu. M. (2011). *V. V. Dubrovskiy (1897–1966) yak skhodoznavets* [V.V. Dubrovsky (1897–1966) as an orientalist]. Kyiv: Institute of Oriental Studies named after A. Iu. Krymskyi of National Academy of Sciences of Ukraine.
4. Krymskyi, A. Iu. (2010). *Vybrani skhodoznavchi pratsi* [Selected Oriental studies], Vol. 3. Kyiv: VD «Stylos».
5. Matvieieva, L. V., ed. (2011). *Skhodoznavstvo i vizantolohiia v Ukraini v imenakh: biobibliografichniy slovnyk* [Oriental studies and Byzantology in Ukraine in names: biobiographical dictionary]. Kyiv: Institute of Oriental Studies named after A. Iu. Krymskyi of National Academy of Sciences of Ukraine.
6. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy [Ministry of Foreign Affairs of Ukraine]. *Wikipedia*, [online]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B7%D0%B0

D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 [Accessed 01 March 2019].

7. Tsyhankova, E. (2007). *Skhodoznavchi ustanovy v Ukraini (radianskyi period)* [Eastern Studies Institutions in Ukraine (Soviet period)]. Kyiv: Krytyka.

© Васьків М. С., 2019